

Juryrapport

Keetje Hodshon Prijs 2022 - Literatuurwetenschappen

Dr. M.F. (Marieke) Winkler

Geleerd of niet. Literatuurkritiek en literatuurwetenschap in Nederland, sinds 1876

Radboud Universiteit Nijmegen, mei 2017

Vandaag de dag is het vanzelfsprekend om een onderscheid te maken tussen de literatuurwetenschap en de literatuurkritiek. Enerzijds is er het academische domein van onderzoekers en docenten die in hun literatuurbeschouwing patronen, verschuivingen en continuïteiten blootleggen en daarvoor verklaringen proberen te vinden. Anderzijds is er de literatuurkritiek van recensenten die, subjectief en met een veelal onverbloemde agenda, waardeoordelen geven over nieuw verschenen boeken. Het zijn twee afzonderlijke echelons, en de scheiding ertussen wordt, vooral aan de kant van de zich van waardeoordelen onthoudende literatuurwetenschap, nauwlettend bewaakt. Tegelijkertijd kan geconstateerd worden dat de grenzen tussen wetenschap en kritiek niet altijd even scherp getrokken worden, en dat de beide vormen van literatuurbeschouwing in elke fase van hun ontwikkeling de neiging hadden met elkaar vermengd te raken.

Marieke Winkler onderzoekt in haar proefschrift *Geleerd of niet. Literatuurkritiek en literatuurwetenschap in Nederland, sinds 1876* de wortels van het hedendaagse onderscheid tussen de praktijk van literatuurwetenschap en literatuurkritiek. Waar, wanneer en waarom speelt de spanning op tussen literatuurcritici en wetenschappers in de geschiedenis van de Nederlandse literatuurwetenschap? Welke institutionele en culturele omstandigheden maken het mogelijk voor wetenschappers, critici en schrijvers om te praten en na te denken over een onderscheid tussen academische en niet-academische literaire kritiek? En hoe is het onderscheid tussen openbare en academische kritiek geëvalueerd door de tijd heen, zowel binnen als buiten de universiteit?

Het zijn mooie en belangrijke vragen, die fundamenteel zijn voor ons denken over de ontwikkeling van de literatuurwetenschap en voor de methodische debatten in de literatuurwetenschappelijke vakgemeenschap. Winkler onderzoekt hoe literatuurwetenschappers in Nederland sinds 1876 de maatschappelijke rol van hun métier opvatten, en ze legt bloot hoe in die reflectie voortdurend een prangend conceptueel probleem aan de orde is: het conflict tussen subjectieve en objectieve benaderingen van literaire teksten en praktijken.

Aan de hand van een grondige analyse van de opvattingen en institutionele inbedding van een drietal sleutelfiguren in het Nederlandse literaire en literair-wetenschappelijke leven, geeft Winkler een beeld van de zich ontwikkelende spanning tussen het academische en het publieke domein in de literatuurbeschouwing. Dat beeld is vooral daarom indringend, omdat

Winkler ervoor koos achtereenvolgens Albert Verwey, Nico Donkersloot en Hans Gomperts in een hoofdstuk centraal te stellen – sleutelfiguren in Winklers encenering van de spanning tussen beide echelons omdat ze niet alleen criticus waren, maar óók hoogleraar. Of andersom natuurlijk.

Winklers voor literatuurwetenschap en letterkundige Neerlandistiek zeer belangrijke onderzoek brengt aan het licht dat vanaf het moment dat Nederlandse literatuurwetenschap in 1876 een zelfstandige academische discipline werd, het onderscheid tussen publieke en academische kritiek een belangrijke demarcatiestrategie werd om wetenschappelijke identiteit te definiëren en academische status te claimen.

Tot slot nog een opmerking over stijl.

Bij demarcatiestrategieën horen helaas ook altijd negatieve beeldvorming en stromannen. Een terugkerend element in het voortdurende grensconflict tussen literatuurkritiek en -wetenschap sinds 1876 zijn opmerkingen over het vermeende onvermogen van Nederlandse literatuurwetenschappers om goed en leesbaar te formuleren. Denk maar aan de titel van Karel van het Reve's overbekende Huizinga-lezing over 'het raadsel der onleesbaarheid'... Winklers voortreffelijke proefschrift verdient met name óók ten volle de Keetje Hodshon Prijs omdat het in uiterst soepel en levendig proza afrekenet met deze inmiddels grijsgedraaide plaat.

Prof. dr. W. (Wim) van Anrooij, hoogleraar Nederlandse letterkunde tot de Romantiek Universiteit Leiden

Prof. dr. W.L. (Wilt) Idema, Emeritus Professor of Chinese Literature Harvard University, emeritus-hoogleraar Chinese taal en letterkunde Universiteit Leiden

Prof. dr. Th.L. (Thomas) Vaessens, decaan faculteit geesteswetenschappen Universiteit Utrecht, oud-hoogleraar literatuur, media en cultuur en oud-decaan faculteit cultuurwetenschappen Open Universiteit Nederland, oud-hoogleraar Nederlandse letterkunde Universiteit van Amsterdam, oud-directeur AIHR

De jury kwam bijeen via Zoom op 30 maart 2022. De vergadering werd voorgezeten door Drs. M.C.E. (Marielle) Hendriks, directeur KHMW. Tevens waren ter vergadering aanwezig Prof. dr. R.B. (Rudy) Andeweg, secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW en S. (Saskia) de Boer (notulen).